

نشانه‌ای از امام حسین(ع) که از زمین محو نشد

بریدن درخت سدره به عنوان اولین نشانه‌ی قبر سیدالشهدا (ع) به دستور هارون الرشید، شخم زدن زمین کربلا در زمان متوکل عباسی و همه‌ی کارهایی که برای از بین بردن نشانه‌ی محل دفن امام حسین (ع) انجام شد، موثر نبودند. بعد از گذشت 14 قرن، محرم هر سال «بین‌الحرمین» شلوغ‌ترین جای دنیاست.

بریدن درخت سدره به عنوان اولین نشانه‌ی قبر سیدالشهدا (ع) به دستور هارون الرشید، شخم زدن زمین کربلا در زمان متوکل عباسی و همه‌ی کارهایی که برای از بین بردن نشانه‌ی محل دفن امام حسین (ع) انجام شد، موثر نبودند. بعد از گذشت 14 قرن، محرم هر سال «بین‌الحرمین» شلوغ‌ترین جای دنیاست.

به گزارش خبرنگار سرویس هنرهای تجسمی ایسنا، چند روز پس از واقعه‌ی عاشورا، پیکر امام حسین (ع) در همان محلی که به شهادت رسیده بودند، توسط قبیله‌ی بنی‌اسد به خاک سپرده شد. از همان زمان تا امروز نشانه‌هایی بر قبر امام گذاشته شد تا شیعیان بتوانند به زیارت سیدالشهدا (ع) و یارانش بروند؛ نشانه‌هایی که بارها توسط دشمنان اهل بیت (ع) مورد تعرض و در معرض نابودی قرار گرفت اما در نهایت حرم امام حسین (ع) پابرجا ماند و سال‌هاست در ماه‌های محرم و صفر، میلیون‌ها شیعه راهی کربلا می‌شوند؛ تا مزار ایشان را زیارت کنند. معماری حرم امام حسین (ع) بارها تغییر کرد؛ تا به شکل امروز خود درآید. بخش بزرگ، از شکا، اموی، عباسی، صفوی، قاجاری، پهلوی، مدینه، هند دست اندازهاست. تصویری قدیمی از حرم امام حسین (ع)

زمین کربلا را شخم زدند

محمدعلی خان محمدی -عضو هیأت علمی دانشکده معماری دانشگاه علم و صنعت- پژوهشی درباره‌ی تاریخچه‌ی حرم امام حسین (ع) از ابتدا تا امروز انجام داده است. این استاد دانشگاه بخشی از این پژوهش را در اختیار خبرنگار ایسنا قرار داده است.

در سال 64 قمری پس از مرگ یزد و در آستانه قیام توابعین، مختار ثقفی در مسیر خود از مکه به کوفه ابتدا به کربلا رفت و قبر امام حسین (ع) را زیارت کرد. سیدمصطفی آل کلیدار در کتاب «مدینه‌الحسین» به نقل از سفرنامه «میراسد علی خان هندی» می‌گوید: پس از حاکمیت مختار ثقفی و ابراهیم پسر مالک اشتر بر کوفه، مختار، محمد پسر ابراهیم بن اشتر را مأمور کرد که بر قبر سیدالشهدا (ع) بنایی را احداث کند. این نخستین بنایی بود که بر مزار امام ساخته شد. این بنا شامل یک ساختمان مسقف و یک مسجد بود که دو در داشت؛ دری به سمت مشرق و دیگری به سمت مغرب برای پناهگاه و عبادتگاه زائران. این ساختمان و مسجد از اواخر سال 65 تا پایان دوره فرمانروایی امویان و روی کار آمدن حکومت عباسی، یعنی سال 132 قمری پابرجا بود. در اواخر دوره هارون الرشید، درخت سدری که به عنوان نشانه در کنار قبر حضرت کاشته شده بود، نابود شد؛ موقعیتی که هارون در مورد مرقد امام حسین (ع) ایجاد کرده بود، با درگذشت او تغییر کرد. هر چند درباره مرقد امام حسین (ع) در دوران امین (193-198 ق) ششمین خلیفه عباسی گزارشی در تاریخ به چشم نمی‌آید، ولی در دوران مأمون هفتمین خلیفه عباسی اوضاع تغییر کرد. او که منافع خود را در نزدیکی هر چه بیشتر به علویان می‌دید و امام رضا (ع) را ولیعهد خود کرده بود، به شیعیان و علاقه‌مندان اهل بیت (ع) اجازه داد که به زیارت مرقد امام شیعه بروند.

پس از این دوره، محمد بن زید علوی، ملقب به «داعی صغیر» به بازسازی بنای حرم اهتمام ویژه نشان داد. تاریخ بنای ساخته شده بر حرم حسینی به سال‌های میان 279 و 289 قمری و در دوران حاکمیت معتضد عباسی (279-289 ق) مربوط می‌شود. محمد بن زید که رابطه استواری با معتضد عباسی داشت و به برکت همین رابطه توانسته بود دو بنای نجف و کربلا را بسازد، خودش نیز به زیارت این دو مزار رفت. حرمی که وی در کربلا ساخت، گنبدی بلند بود و دو درب داشت. او همچنین بارویی را که پیرامون حرم امام حسین (ع) و خانه‌های مجاور بود بازسازی کرد. این عمارت تا دوران آل‌بویه برقرار بود.

متوکل عباسی در زمان حکومت خود دستور داد بنای حرم را ویران کنند، زمینش را شخم بزنند و در آنجا کشاورزی کنند. این بنا در زمان منتصر (فرزند متوکل) دوباره بازسازی شد. در پی به قدرت رسیدن او، فشارها از شیعیان برداشته شد و منع آنان از زیارت امام حسین (ع) پایان یافت. خلیفه فرمان داد گنبدی بر مرقد امام بسازند.

سلطان اویس، مؤسس سلسله‌ی جلایریان، از جمله کسانی بود که در بازسازی و تعمیر حرم امام حسین (ع) نقش پررنگی داشت. ده‌فنداه به نام‌ها، سلطان، حسین، سلطان، احمد ننداه، بازسازی، نقش، داشتند. حرم امام حسین (ع)

آتش‌سوزی در حرم امام حسین (ع)

پادشاهان آل‌بویه از شیعیان و دوستان ائمه اطهار (ع) بودند؛ در زمان آل‌بویه حضور زائرانی که از راه‌های دور و نزدیک به حرم می‌آمدند باعث شد بنای موجود گنجایش آن همه جمعیت را نداشته باشد. به همین دلیل عضدالدوله دیلمی عمارتی را بر مرقد شریف امام تجدید بنا کرد که گنبدی بلند از آجر و گچ داشت و رواق‌هایی در اطراف عمارت ساخت. این عمارت از هر طرف یک درب داشت و داخل عمارت با چوب ساج قرمز مزین شده بود و در اطراف ساختمان حیاط بزرگی وجود داشت که با حصار بلندی احاطه می‌شد.

در سال 407 قمری، بر اثر سقوط دو تا از شمع‌های بزرگ حرم بر فرش‌ها، آتش‌سوزی در حرم اتفاق افتاد و شبانه بخش عمده‌ای از ساختمان فرو ریخت.

بعد از ضعیف شدن دولت آل بویه سلجوقیان بر عراق مسلط شدند و جایگاه کربلا را گرامی داشتند. در سال 489 قمری نیز کربلا مورد تعرض دزدان و غارتگران قرار گرفت. از سال 553 قمری تا نیمه قرن هفتم، کربلا روزگار آرامی را سپری کرد.

تلاش صفویان برای توسعه حرم سیدالشهدا (ع)

در سال 906 هجری قمری (1501 میلادی)، شاه اسماعیل دولت صفوی را در ایران تأسیس کرد. عراق تحت سلطه صفویان قرار گرفت و مرحله جدیدی از تاریخ این کشور آغاز گشت. شاه اسماعیل در همان سال و در در دومین روز سفرش به عراق به زیارت حرم امام حسین (ع) رفت و فغان داد حاشه‌ها، ضحاک تذهب کنند. حرم امام حسین (ع)

او همچنین 12 چرغدان طلا به حرم هدیه کرد. شاه اسماعیل یک بار دیگر در سال 920 قمری (1514 میلادی) به زیارت کربلا آمد و دستور داد صندوقی از چوب ساج بر ضریح بسازند. دوران حکومت شاه اسماعیل بر عراق، دوران آرامش و شکوفایی به ویژه برای شهرهای مقدس بود.

شاه عباس صفوی در سال 1032 قمری پس از تسلط بر بغداد به زیارت کربلا و نجف آمد. او ضریحی مسی برای قبر مطهر امام حسین علیه‌السلام ساخت و گنبد را نیز به سنگ‌های کاشانی تزیین کرد. نادرشاه افشار نیز پس از تصرف عراق، عتبات عالیات را مورد توجه ویژه قرار داد و اموال فراوانی در اختیار حرم حسینی گذاشت و فرمان داد نوسازی گسترده‌ای در حرم انجام دهند. طلاکاری گنبد حرم امام حسین (ع) سه بار در دوران قاجار به دستور آقا محمدخان، فتحعلی‌شاه و ناصرالدین‌شاه انجام شد. از آنجا که ساختمان حرم فرسوده و آسیب دیده بود، مردم کربلا برای فتحعلی‌شاه قاجار نامه نوشتند و از او درخواست کمک کردند. او نیز دستور بازسازی حرم را داد و ورق‌های طلای گنبد را تعویض کرد. به دستور فتحعلیشاه قاجار، ضریح نقره‌ای جدیدی برای حرم حسینی ساخته شد. همچنین بقایای ویرانی‌های برج مانده از حمله وهابیون بازسازی شد.

به گزارش ایسنا، هنرمندان ایرانی هنر خود را در ساخت ضریح حرم امام حسین (ع) به زیبایی نشان داده‌اند. آخرین ضریح ساخته‌شده برای این حرم نیز در ایران ساخته شد. این ضریح که با ۱۱۸ کیلوگرم طلا همراه نقره و چوب درخت ساج ساخته شده، مانند ضریح قدیمی، ولی از نظر ارتفاع کمی بلندتر است و مساحت آن حدود ۳۴ مترمربع و تعداد پنجره‌های آن ۲۰ باب است. علاوه بر این، بسیاری از تزیینات حرم از جمله آینه‌کاری‌ها هم کار دست هنرمندان ایرانی است.

ویژگی منحصر به فرد حرم امام حسین (ع) شش‌گوشه بودن ضریح است که براساس روایات گوناگون به دلیل وجود قبر حضرت علی‌اکبر (ع) در پایین پای ایشان، حرم این‌گونه ساخته شده است.